

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

26. oktoober 2017*

Eelotsusetaotlus – ELTL artiklid 101 ja 102 – Direktiiv 2009/72/EÜ – Artiklid 9, 10, 13 ja 14 – Määrus (EÜ) nr 714/2009 – Artikkel 3 – Määrus (EL) nr 1227/2011 – Artikli 2 punkt 3 – Määrus (EL) 2015/1222 – Artikli 1 lõige 3 – Sõltumatu põhivõrguettevõtja sertifitseerimine ja määramine – Siseriiklikul territooriumil elektrienergia edastamise litsentse omavate isikute arvu piiramine

Kohtuasjas C-347/16,

mille ese on Administrativen sad Sofia-grad'i (Sofia linna halduskohus, Bulgaaria) 3. juuni 2016. aasta otsusega ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 21. juunil 2016, menetluses

Balgarska energiyna bursa AD (BEB)

versus

Komisija za energiyno i vodno regulirane (KEVR),

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president J. L. da Cruz Vilaça (ettekandja), kohtunikud E. Levits, A. Borg Barthet, M. Berger ja F. Biltgen,

kohtujurist: N. Wahl,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Komisija za energiyno i vodno regulirane (KEVR), esindaja: I. Ivanov,
- Bulgaaria valitsus, esindajad: E. Petranova ja L. Zaharieva,
- Poola valitsus, esindaja: B. Majczyna,
- Euroopa Komisjon, esindajad: O. Beynet ja P. Mihaylova,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada asi ilma kohtujuristi ettepanekuta, on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: bulgaaria.

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiivi 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54/EÜ (ELT 2009, L 211, lk 55), Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määruse (EÜ) nr 714/2009 võrkudele juurdepääsu tingimuste kohta piiriüleses elektrikaubanduses ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1228/2003 (ELT 2009, L 211, lk 15), Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta määruse (EL) nr 1227/2011 energia hulgimüügiture terviklikkuse ja läbipaistvuse kohta (ELT 2011, L 326, lk 1) ja komisjoni 24. juuli 2015. aasta määruse (EL) 2015/1222, millega kehtestatakse võimsuse jaotamise ja ülekoormuse juhtimise suunised (ELT 2015, L 197, lk 24), erinevaid sätteid ning ELTL artikleid 101 ja 102.
- 2 Taotlus on esitatud Bulgaaria õiguse alusel asutatud äriühingu Balgarska energiyna borsa AD (BEB) ja Komisijata za energiyno i vodno regulirane (elektrienergia- ja veesektori reguleerimise komisjon, Bulgaaria) (edaspidi „KEVR“) vahelises kohtuvaidluses, mis käsitleb viimasena nimetatu keeldumist väljastada asjaomasele äriühingule litsents elektrienergia edastamiseks ja tegutsemiseks balansirühma koordinaatori ning sõltumatu põhivõrguettevõtjana.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2009/72

- 3 Direktiivi 2009/72 põhjenduste 9, 11, 12, 16, 17 ja 19 kohaselt:
 - „(9) Kui võrke tootmis- ja tarnetegevusest tegelikult ei eraldata (tegelik eraldamine), on oht, et võrke mitte üksnes ei kasutata diskrimineerival viisil, vaid vertikaalselt integreeritud äriühingutel puudub ka stiimul oma võrkudesse piisavalt investeerida.
- [...]
- (11) Tõhusa eraldamise tagab üksnes see, kui kaotatakse vertikaalselt integreeritud ettevõtjate motivatsioon diskrimineerida konkurente võrgule juurdepääsul ja investeerimisel. Omandisuhete eraldamine ehk võrgu omaniku määramine võrguhalduriks ja tema sõltumatus ükskõik millistest tarne- ja tootmishuvidest, on tõhus ja kindel viis lahendada huvide konflikti ja tagada varustuskindlus [...].
- (12) Iga eraldamissüsteem peaks tõhusalt kõrvaldama mis tahes huvide konflikti tootjate, tarnijate ja põhivõrguettevõtjate vahel, et luua stiimuleid vajalikeks investeeringuteks ning tagada uutele turule sisenejatele juurdepääs läbipaistva ja tõhusa reguleerimiskorra alusel, ega tohiks luua riiklike reguleerivate asutuste jaoks liigselt koormavat reguleerimiskorda.
- [...]
- (16) Tarne- ja tootmishuvidest sõltumatute süsteemihaldurite või põhivõrguettevõtjate loomine võimaldab vertikaalselt integreeritud äriühingutel säilitada võrguvarade omandi ja tagada samal ajal tegelik huvide eraldamine, tingimusel et sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu põhivõrguettevõtja täidab kõiki võrguettevõtja ülesandeid ning kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad ja ulatuslikud regulatiivsed kontrollimehhanismid.

- (17) Seepärast tuleks juhul, kui põhivõrku omav ettevõtja on 3. septembri 2009. aasta seisuga vertikaalselt integreeritud ettevõtja osa, anda liikmesriikidele võimalus valida, kas eraldada omandisuhted või luua tarne- ja tootmishuvidest sõltumatud süsteemihaldurid või põhivõrguettevõtjad.

[...]

- (19) Sõltumatute süsteemihaldurite või sõltumatute põhivõrguettevõtjate asutamise täielik tõhusus tuleks tagada konkreetsete lisaeeskirjadega. Sõltumatut põhivõrguettevõtjat käsitlevad eeskirjad on sobiv õiguslik raamistik õiglase konkurentsi, piisavate investeeringute, uute turule sisenejate juurdepääsu ja elektriturgude integreerimise tagamiseks. Tulemuslik eraldamine sõltumatut põhivõrguettevõtjat käsitlevate normide alusel peaks põhinema kahel sambal, millest esimese alla kuuluvad organisatsioonilised meetmed ja põhivõrguettevõtjate juhtimisega seotud meetmed ning teine hõlmab investeeringute, uute tootmisvõimsuste võrku ühendamise ja piirkondliku koostöö kaudu turgude integreerimisega seotud meetmeid. Muu hulgas tuleks ülekandesüsteemi halduri sõltumatus tagada teatavate „järelmõtlemisaegade“ kaudu, mille jooksul vertikaalselt integreeritud ettevõtja ei täida ühtegi juhtimis- või muud olulist funktsiooni, mis võimaldab juurdepääsu samale teabele, millele oleks juurdepääs juhtival ametikohal [...]“.

- 4 Direktiivi 2009/72 artiklis 2 „Mõisted“ on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

4. „põhivõrguettevõtja“ – füüsiline või juriidiline isik, kes vastutab põhivõrgu kasutamise, hoolduse ja vajadusel arendamise eest teatud piirkonnas, ja vajaduse korral põhivõrgu sidumise eest teiste võrkudega, ning kes tagab võrgu pikaajalise võime rahuldada mõistlikku nõudlust elektrienergia edastamise järele;

[...]“.

- 5 Direktiivi 2009/72 artiklis 9 „Põhivõrkude ja põhivõrguettevõtjate eristamine“ on sätestatud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et alates 3. märtsist 2012:

- a) tegutsevad kõik põhivõrku omavad ettevõtjad põhivõrguettevõtjana;
- b) sama isik või samad isikud ei või:
 - i) otseselt ega kaudselt kontrollida elektrienergia tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat ning otseselt ega kaudselt kontrollida põhivõrguettevõtjat või põhivõrku, või teostada nende üle mis tahes õigusi, või
 - ii) otseselt ega kaudselt kontrollida põhivõrguettevõtjat või põhivõrku ning otseselt või kaudselt kontrollida elektri tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat, või teostada selle üle mis tahes õigusi;
- c) ei tohi samal isikul või samadel isikutel olla samaaegselt õigust määrata elektrienergia tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitva ettevõtja kui ka põhivõrguettevõtja või põhivõrgu nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindava organi liikmeid ega otseselt ega kaudselt kontrollida elektrienergia tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitvat ettevõtjat või teostada selle üle mis tahes õigusi ning

d) ei tohi sama isik olla samaaegselt nii elektrienergia tootmise või tarnimisega seotud ülesandeid täitva ettevõtja kui ka põhivõrguettevõtja või põhivõrgu nõukogu, juhatuse või ettevõtjat seadusejärgselt esindava organi liige.

[...]

8. Kui 3. septembril 2009 kuulub ülekandesüsteem vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võivad liikmesriigid otsustada lõiget 1 mitte kohaldada.

Sellisel juhul asjaomane liikmesriik kas

a) määrab sõltumatu süsteemihalduri vastavalt artiklile 13 või

b) järgib V peatüki sätteid.

[...]“.

6 Direktiivi 2009/72 artikkel 10 „Põhivõrguettevõtjate määramine ja sertifitseerimine“ näeb ette:

„1. Enne ettevõtja heakskiitmist ja põhivõrguettevõtjaks määramist peab ta olema sertifitseeritud vastavalt käesoleva artikli lõigetes 4, 5 ja 6 ning määruse [...] nr 714/2009 artiklis 3 sätestatud korrale.

2. Liikmesriigid tunnistavad ja määravad põhivõrguettevõtjateks ettevõtjad, kes omavad põhivõrke ja kelle riiklik reguleeriv asutus on kooskõlas sertifitseerimisemenetlusega artiklis 9 sätestatud nõuetele vastavana sertifitseerinud. Põhivõrguettevõtjad tehakse teatavaks Euroopa Komisjonile ning avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

[...]“.

7 Selle direktiivi artikli 13 „Sõltumatud süsteemihaldurid“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Kui põhivõrk kuulub 3. septembril 2009 vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võivad liikmesriigid otsustada artikli 9 lõiget 1 mitte kohaldada ja määrata põhivõrgu omaniku ettepaneku alusel sõltumatu süsteemihalduri. Komisjon peab kõnealuse määramise heaks kiitma.“

8 Kõnealuse direktiivi artikli 14 „Põhivõrgu omaniku eristamine“ lõikes 1 on sätestatud:

„Kui sõltumatu süsteemihaldur on määratud, peab põhivõrgu omanik, kes moodustab osa vertikaalselt integreeritud ettevõtjast, olema vähemalt juriidiliselt staatusest, organisatsiooniliselt ja otsuste tegemises sõltumatu muust edastusega mitteseotud tegevusest.“

9 Direktiivi 2009/72 V peatükk, mis hõlmab artikleid 17–23, käsitleb „sõltumatut põhivõrguettevõtjat“.

10 Nimetatud direktiivi artikli 47 „Aruanded“ lõikes 3 on ette nähtud:

„Hiljemalt 3. märtsiks 2013 esitab komisjon üldise läbivaatamise käigus Euroopa Parlamendile ja nõukogule üksikasjaliku eriaruande sellest, millises ulatuses on V peatüki kohaste eristamisnõuetega õnnestunud tagada põhivõrguettevõtja täielik ja tõhus sõltumatus, kasutades võrdlusalusena tõhusat ja toimivat eristamist.“

Määrus nr 714/2009

- 11 Määruse nr 714/2009 artiklis 3 „Põhivõrguettevõtjate sertifitseerimine“ on sätestatud:

„1. Komisjon vaatab läbi iga teatise põhivõrguettevõtja sertifitseerimisotsuse kohta kohe pärast selle kättesaamist vastavalt direktiivi 2009/72[...] artikli 10 lõikele 6. Kahe kuu jooksul sellise teatise saamise päevast esitab komisjon oma arvamuse asjaomasele riiklikule reguleerivale asutusele seoses selle vastavusega direktiivi 2009/72[...] artikli 10 lõikele 2 või artiklile 11 ning artiklile 9.

Komisjon võib esimese lõigus viidatud arvamuse koostamisel taotleda ameti arvamust riikliku reguleeriva asutuse otsuse kohta. Sellisel juhul pikendatakse esimeses lõigus osutatud kahekuulist ajavahemikku veel kahe kuu võrra.

Kui komisjon ei esimeses ja teises lõigus nimetatud tähtaja jooksul arvamust esitanud, siis loetakse, et komisjon ei esita reguleeriva asutuse otsuse kohta vastuväiteid.

2. Komisjoni arvamuse saamisel võtab riiklik reguleeriv asutus kahe kuu jooksul vastu oma lõpliku otsuse põhivõrguettevõtja sertifitseerimise kohta, arvestades võimalikult suurel määral komisjoni arvamust. Reguleeriva asutuse otsus ja komisjoni arvamus avaldatakse koos.

[...]“.

Määrus nr 1227/2011

- 12 Määruse nr 1227/2011 põhjenduses 3 on märgitud:

„Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Komitee ning elektri- ja gaasisektori Euroopa reguleerivate asutuste töörühm kinnitasid oma nõuandes, et kehtivad õigusaktid ei pruugi nõuetekohaselt reguleerida elektri- ja gaasiturgude terviklikkust ning et tuleks kaaluda energeetikasektori jaoks kohandatud asjakohase õigusraamistiku loomist, mis hoiaks ära turu kuritarvitamise ja võtaks arvesse sellele sektorile iseloomulikke tingimusi, mis ei ole teiste direktiivide või määrustega reguleeritud.“

- 13 Määruse nr 1227/2011 artiklis 2 „Mõisted“ on ette nähtud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

3) „turuga manipuleerimise katse“ –

- a) tehingu sõlmimine, kauplemiskorralduse andmine või mõne muu meetme võtmine seoses energia hulgimüügitootega selleks, et:
 - i) anda valesid või eksitavaid teateid energia hulgimüügitoodete pakkumise, nõudluse või hinna kohta,
 - ii) kindlustada ühe või mitme energia hulgimüügitoote hinna kunstlikul tasemel hoidmine, välja arvatud juhul, kui tehingu sõlminud või kauplemiskorralduse andnud isik tõendab, et tema tegevusel on õiguspärased põhjused ning kõnealune tehing või kauplemiskorraldus on kooskõlas asjaomase energia hulgimüügiturul tunnustatud tavadega, või
 - iii) kasutada fiktiivseid vahendeid või muud liiki pettust või võtteid, millega antakse või tõenäoliselt antakse valesid või eksitavaid märguandeid energia hulgimüügitoodete pakkumise, nõudluse või hinna kohta,

või

- b) teabe levitamine meediakanalites, sealhulgas Internetis, või muul viisil, kavatsusega anda energia hulgimüügitoodete pakkumise, nõudluse või hinna kohta valesid või eksitavaid teateid;

[...]“.

Määrus 2015/1222

- 14 Määruse 2015/1222 artikli 1 „Reguleerimisese ja -ala“ lõikes 3 on sätestatud:

„Liikmesriikides, kus on rohkem kui üks põhivõrguettevõtja, kohaldatakse käesolevat määrust tema kõikide põhivõrguettevõtjate suhtes. Kui mõne põhivõrguettevõtja funktsioon ei ole asjakohane ühe või mitme käesolevas määruses sätestatud kohustuse seisukohast, võib asjaomane liikmesriik määrata nende kohustuste täitmise eest vastutavaks mõne teise põhivõrguettevõtja või mitu teist põhivõrguettevõtjat.“

Bulgaaria õigus

- 15 Energiaseaduse (Zakon za Energetikata, edaspidi „ZE“) artikli 21 lõike 1 punkti 1 kohaselt väljastab KEVR elektrienergia edastamiseks litsentse.
- 16 Vastavalt ZE artikli 21 lõike 1 punktile 27 sertifitseerib KEVR põhivõrguettevõtjaid seoses sõltumatuse nõuete täitmisega, jälgib nendest nõuetest kinnipidamist ning edastab Euroopa Komisjonile vastavaid teateid.
- 17 ZE artikli 39 lõike 1 punkti 2 kohaselt on elektrienergia edastamiseks nõutav litsentsi olemasolu.
- 18 ZE artikli 43 lõike 1 punkti 1 kohaselt väljastatakse riigi territooriumil elektrienergia edastamiseks ainult üks litsents.
- 19 ZE 8. peatüki punktis a on kindlaks määratud eeskirjad, mida kohaldatakse põhivõrguettevõtja sertifitseerimisele ja investeeringutele.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 20 Eelotsusetaotlusest selgub, et BEB esitas 27. detsembril 2013 KEVRile taotluse väljastada litsents „elektrienergia edastamiseks ja tegutsemiseks balansirühma koordinaatori ning sõltumatu põhivõrguettevõtjana“.
- 21 Kuna taotlus jäeti vaikumisi rahuldamata, esitas BEB 24. aprillil 2014 Varhoven administrativen sad’ile (Bulgaaria kõrgeim halduskohus) kaebuse, paludes otsus tühistada.
- 22 Oma 9. juuni 2015. aasta kohtuotsusega tühistas Varhoven administrativen sad (kõrgeim halduskohus) selle otsuse põhjusel, et selles ei ole täidetud põhjendamisnõuded.
- 23 Kohtuotsuse täitmisel jättis KEVR 6. oktoobri 2015. aasta otsusega rahuldamata BEB 27. detsembri 2013. aasta taotluse põhjusel, et see on täielikult vastuvõetamatu.
- 24 KEVR leidis sisuliselt, et tulenevalt ZE artikli 43 lõike 1 punktist 1 saab elektrienergia edastamiseks Bulgaarias väljastada vaid ühe litsentsi. 18. detsembri 2013. aasta otsusega oli KEVR aga väljastanud sellise litsentsi Elektroenergien sistemen operator EAD-le (edaspidi „ESO“) 35 aastaks. Balansirühma koordinaatori tegevuse osas toonitas KEVR, et kõnealuse tegevusega seotud õigused ja kohustused

eeldavad elektrienergia edastamist. Lõpuks märkis KEVR sõltumatu põhivõrguettevõtja tegevusega seoses, et asjaomase litsentsi alusel sertifitseerida ja selle tegevusega tegelema määrata saab ainult põhivõrguettevõtjat, kes antud juhul on ESO.

- 25 BEB vaidlustas eelotsusetaotluse esitanud kohtus KEVRi 6. oktoobri 2015. aasta otsuse.
- 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub selgitada sisuliselt esiteks seda, kas Bulgaarias järgitakse direktiivi 2009/72 artikli 9 lõikes 1 ette nähtud teatud tingimusi, ning teiseks seda, kas konkreetsel territooriumil elektrienergia edastamise litsentsiomanike arvu piiramine on kooskõlas Euroopa Liidu eesmärgiga arendada konkurentsivõimelist energiaturgu Euroopas.
- 27 Neil asjaoludel otsustas eelotsusetaotluse esitanud kohus menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas [direktiivi 2009/72] artikli 9 lõike 1 punkti b alapunktidega i ja ii on kooskõlas, et üks ja sama isik on sõltumatu põhivõrguettevõtja ainuosanik ja selle äriühingu ainuosanik, kelle põhitegevusala on elektrienergia tootmine ja edastamine?
2. Kas [direktiivi 2009/72] artikli 9 lõike 1 punkti b alapunktidega i ja ii on kooskõlas, et üks ja sama isik kontrollib otseselt või kaudselt sõltumatut põhivõrguettevõtjat ning elektrienergia tootmise ja tarnimise tegelevat ettevõtjat?
3. Kas [direktiivi 2009/72] artikli 9 lõike 1 punktidega c ja d on kooskõlas, et üks ja sama isik määrab sõltumatu põhivõrguettevõtja järelevalvenõukogu liikmed (kes omakorda valivad juhatuse liikmed) ning elektrienergia tootmise ja tarnimisega tegeleva ettevõtja direktorite nõukogu liikmed?
4. Kas [direktiiviga 2009/72], [määrusega nr 714/2009], [määrusega nr 1227/2011] ja [määrusega 2015/1222] **on kooskõlas piirata isikute arvu, kellele väljastatakse teataval territooriumil elektrienergia edastamise litsents?**
5. Kas juhul, kui vastus eespool esitatud küsimustele on jaatav ning kui Bulgaaria territooriumil on [ZE] artikli 43 lõike 1 punkti 1 alusel antud vaid üks litsents, tuleb jõuda seisukohale, et esineb huvide konflikt [direktiivi 2009/72] põhjenduse 12 tähenduses?
6. Kas lähtuda tuleb sellest, et liikmesriigi sätte [ZE] artikli 43 lõike 1 punkt 1 piirab konkurentsi ELTL artiklite 101 ja 102 tähenduses, kuna see näeb ette, et riigi territooriumil elektrienergia edastamiseks väljastatakse ainult üks litsents?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene kuni kolmas ja viies küsimus

- 28 Oma esimese kuni kolmanda ja viienda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt tõlgendada direktiivi 2009/72 artikli 9 lõike 1 punkte b–d koostoimes põhjendusega 12.
- 29 Eelotsusetaotlusest selgub, et need küsimused on sisuliselt tingitud eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlusest, kas ESO sertifitseerimine ja määramine Bulgaaria põhivõrgu puhul sõltumatuks põhivõrguettevõtjaks on kooskõlas nendes sätetes ette nähtud nõuetega.

- 30 Siinkohal tuleb esile tuua, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale on ELTL artiklis 267 ette nähtud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute koostöö raames üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval siseriiklikul kohtul õigus kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsuse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust. Järelikult, kui esitatud küsimused puudutavad liidu õiguse tõlgendamist, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud otsuse tegema (kohtuotsus, 22.9.2016, Microsoft Mobile Sales International jt, C-110/15, EU:C:2016:717, punkt 18).
- 31 Eelduse, et liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimused on asjas otsuse langetamiseks asjakohased, saab kõrvale jätta vaid erandjuhul, kui on ilmselge, et taotletud liidu õiguse tõlgendusel ei ole mingit seost põhikohtuasja asjaolude või esemega, kui kõnealune probleem on oletuslik või kui Euroopa Kohtule ei ole teada eelotsuse küsimusele tarviliku vastuse andmiseks vajalikud faktilised ja õiguslikud asjaolud (vt eelkõige kohtuotsus, 17.12.2015, Tall, C-239/14, EU:C:2015:824, punkt 34). Nimelt ei ole eelotsusetaotluse eesmärk anda nõuandvaid arvamusi üldistes või oletuslikes küsimustes, vaid küsimus esitatakse, kui see on vajalik liidu õigust puudutava vaidluse tegelikuks lahendamiseks (kohtuotsus, 10.11.2016, Private Equity Insurance Group, C-156/15, EU:C:2016:851, punkt 56).
- 32 Käesoleval juhul nähtub Euroopa Kohtule olemasolevatest andmetest, sealhulgas eelotsusetaotluse esitanud kohtu vastusest Euroopa Kohtu teabetaotlusele ilmselgelt, et sõltumatu põhivõrguettevõtja loodi selleks, et põhivõrk eristada elektrienergia tootmisest ja tarnimisest Bulgaarias.
- 33 Liikmesriigi õigus otsustada asutada selline sõltumatu põhivõrguettevõtja on sätestatud direktiivi 2009/72 artikli 9 lõike 8 punktis b. Selles sättes on ette nähtud, et kui 3. septembril 2009 kuulub põhivõrk vertikaalselt integreeritud ettevõtjale, võib liikmesriik otsustada mitte kohaldada selle direktiivi artikli 9 lõiget 1, mis puudutab omandisuhete eraldamist. Sellise valikuga kaasneb asjaomase liikmesriigi jaoks kohustus täita nõudeid, mis on ette nähtud selle direktiivi V peatükis, mis sisaldab sama direktiivi artikleid 17–23 sõltumatu põhivõrguettevõtja kohta.
- 34 Seoses eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlusega ESO sõltumatuse suhtes tuleb märkida, et direktiivi 2009/72 põhjendustest 16, 17 ja 19 ning artikli 47 lõikest 3 ilmneb, et direktiivi V peatükis ette nähtud eristamisnõuete eesmärk on tagada põhivõrguettevõtjate täielik ja tõhus sõltumatus tootmisest ja tarnimisest.
- 35 Järelikult kehtisid käesoleval juhul ESO sertifitseerimisele ja määramisele Bulgaaria põhivõrgu puhul sõltumatuks põhivõrguettevõtjaks nõuded, mis olid ette nähtud direktiivi 2009/72 artiklites 17–23, mitte aga selle direktiivi artikli 9 lõike 1 punktides b–d.
- 36 Neil asjaoludel on ilmne, et Euroopa Kohtule esitatud küsimused, selleks et viimane tõlgendaks direktiivi 2009/72 artikli 9 lõike 1 punkte b–d koostoimes selle direktiivi põhjendusega 12, on põhikohtuasja lahendamise seisukohalt asjakohatud.
- 37 Eespool toodu tõttu on esimene kuni kolmas ja viies eelotsuse küsimus vastuvõetamatud.

Neljas küsimus

- 38 Oma neljanda eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 2009/72, määruse nr 714/2009, määruse nr 1227/2011 ja määrusega 2015/1222 on liikmesriigil lubatud piirata konkreetsel territooriumil elektrienergia edastamise litsentsi omanike arvu.
- 39 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustas oma vastuses Euroopa Kohtu teabetaotlusele, et käesolev küsimus puudutab täpsemalt direktiivi 2009/72 artikleid 9, 10, 13 ja 14, määruse nr 714/2009 artiklit 3, määruse nr 1227/2011 artikli 2 punkti 3 koostoimes selle määruse põhjendusega 3 ning määruse 2015/1222 artikli 1 lõiget 3.

- 40 Kõigepealt, mis puudutab direktiivi 2009/72 artikleid 13 ja 14, siis need sätted reguleerivad olukorda, kus põhivõrk kuulub alates 3. septembrist 2009 vertikaalselt integreeritud ettevõtjale ning kus asjaomane liikmesriik otsustab selle direktiivi artikli 9 lõike 8 punkti a alusel määrata sõltumatu süsteemihalduri.
- 41 Nagu aga selgub käesoleva kohtuotsuse punktidest 32 ja 33, toimus Bulgaarias põhivõrgu eraldamine elektrienergia tootmisest ja tarnimisest direktiivi 2009/72 artikli 9 lõike 8 punktis b ette nähtud alternatiivse võimaluse kohaselt, mis seisneb sõltumatu põhivõrguettevõtja asutamises.
- 42 Mis puudutab määruse nr 1227/2011 artikli 2 punkti 3 koostoimes selle määruse põhjendusega 3, siis kuigi selles sättes on määratletud, mida tähendab „turuga manipuleerimise katse“, ei nähtu eelotsusetaotluses esitatud andmetest ühtegi viidet, millest saaks järeldada, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb põhikohtuasjas selline juhtum lahendada.
- 43 Pealegi tuleb seoses direktiivi 2009/72 artiklitega 9 ja 10 ning määruse nr 714/2009 artikliga 3 märkida, et need sätted, mis puudutavad põhivõrkude eraldamist põhivõrguettevõtjatest ning viimaste sertifitseerimist ja määramist, ei sisalda ühtegi normi liikmesriigi territooriumil elektrienergia edastamise litsentside andmise kohta.
- 44 Tuleb möönda, et käesoleva kohtuotsuse punktis 24 toodud kaalutlusi arvestades ilmneb, et Bulgaaria õigusnormides on elektrienergia edastamiseks antud ainulitsentsi omanikule jäetud võimalus olla sertifitseeritud ja määratud põhivõrguettevõtjaks Bulgaarias.
- 45 Siinkohal tuleb märkida, et direktiivi 2009/72 artikli 10 lõikes 2 on ette nähtud, et liikmesriigid tunnistavad ja määravad põhivõrguettevõtjateks ettevõtjad, kes omavad põhivõrke ja kelle riiklik reguleeriv asutus on selle direktiivi artiklis 9 sätestatud nõuetele vastavana sertifitseerinud.
- 46 Nagu selgub kõnealuse direktiivi põhjendusest 11, tähendab omandisuhete eraldamine, et võrgu omanik määratakse võrguhalduriks ning ta on täielikult sõltumatu tarne- ja tootmisstruktuuridest.
- 47 Siiski nähtub käesoleval juhul Euroopa Kohtule esitatud andmetest esiteks, et Bulgaarias on vaid üks põhivõrk, ning teiseks, et sama põhivõrk, mis 3. septembril 2009 kuulus vertikaalselt integreeritud ettevõtjale Natsionalna elektricheska kompaniya, läks sellel kuupäeval ESO omandisse.
- 48 Seega, võttes arvesse Euroopa Kohtul olemasolevaid andmeid, ei kinnita miski, et põhikohtuasjas kõne all olev BEB taotlus kuuluks direktiivi 2009/72 artikli 10 lõike 2 kohaldamisalasse, milles reguleeritakse põhivõrku omava ettevõtja sertifitseerimist ja määramist põhivõrguettevõtjaks.
- 49 Mis puudutab määruse 2015/1222 artikli 1 lõiget 3, siis see säte viitab üldsõnaliselt vaid juhtumile, kus liikmesriigis koos tegutseb hulk põhivõrguettevõtjaid.
- 50 Eespool toodut arvesse võttes tuleb neljandale eelotsuse küsimusele vastata, et direktiivi 2009/72 artiklitega 9, 10, 13 ja 14, määruse nr 714/2009 artikliga 3, määruse nr 1227/2011 artikli 2 punktiga 3 koostoimes selle määruse põhjendusega 3 ning määruse 2015/1222 artikli 1 lõikega 3 ei ole põhikohtuasjas kõne all olevatel asjaoludel vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, millega piiratakse konkreetset territooriumil elektrienergia edastamise litsentsi omanike arvu.

Kuues küsimus

- 51 Oma kuuenda eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liikmesriigi õigusnormidega, mille kohaselt liikmesriigi territooriumil antakse elektrienergia edastamiseks vaid üks litsents, piiratakse konkurentsi ELTL artiklite 101 ja 102 tähenduses.

- 52 Ehkki on tõsi, et ELTL artiklites 101 ja 102 reguleeritakse üksnes ettevõtjate tegevust, mitte liikmesriikide seadusandlikke või haldusmeetmeid, panevad need artiklid koostoimes ELL artikli 4 lõikega 3, mis näeb ette koostöökohustuse, sellegipoolest liikmesriikidele kohustuse jätta võtmata või jõus hoidmata meetmed – isegi seadusandlikud või haldusmeetmed –, mis võiksid riivata ettevõtjatele kohaldatavate konkurentsieeskirjade kasulikku mõju (kohtuotsus, 8.12.2016, Eurosaneamientos jt, C-532/15 ja C-538/15, ei avaldata, EU:C:2016:932, punkt 34).
- 53 Lisaks on tegemist ELTL artikli 101 ja ELL artikli 4 lõike 3 rikkumisega, kui liikmesriik nõuab või soodustab ELTL artikliga 101 vastuolus olevate keelatud kokkulepete sõlmimist või tugevdab nende mõju või kui ta võtab oma õigusnormidelt nende riikliku iseloomu sel teel, et delegeerib eraõiguslikele ettevõtjatele vastutuse majandushuvi pakkuvate sekkumisotsuste tegemiseks (kohtuotsus, 8.12.2016, Eurosaneamientos jt, C-532/15 ja C-538/15, EU:C:2016:932, punkt 35).
- 54 Peale selle ilmneb Euroopa Kohtu praktikast, et liikmesriik rikub ELTL artiklis 102 ja artikli 106 lõikes 1 kehtestatud keeldusid, kui ettevõtja, kellele liikmesriik on andnud eri- või ainuõigused, viiakse talle antud õiguste pelga kasutamisega oma valitseva seisundi kuritarvitamiseni või kui need õigused võivad tekitada olukorra, kus ettevõtja peab sellise kuritarvituse toime panema. Seevastu ei ole ainuüksi valitseva seisundi loomine ELTL artikli 106 lõike 1 tähenduses eri- või ainuõiguste andmise teel iseenesest vastuolus ELTL artikliga 102 (vt selle kohta kohtuotsus, 2.7.2015, Gullotta ja Farmacia di Gullotta Davide & C., C-497/12, EU:C:2015:436, punkt 23).
- 55 Selles kontekstis tuleb, lähtudes Euroopa Kohtu praktikast, mille kohaselt võib Euroopa Kohus temale esitatud küsimused vajaduse korral ümber sõnastada, selleks et anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel lahendada poolelioleva kohtuasja (vt selle kohta kohtuotsus, 12.9.2013, Konstantinides, C-475/11, EU:C:2013:542, punkt 42), kuuendat eelotsuse küsimust tõlgendada nii, et see küsimus puudutab ELTL artikleid 101 ja 102 koostoimes ELL artikli 4 lõikega 3 ja ELTL artikli 106 lõikega 1.
- 56 Siiski eeldab vajadus anda liikmesriigi kohtule tarvilik liidu õiguse tõlgendus seda, et viimane määratleks oma esitatud küsimuste faktilise ja õigusliku raamistiku või vähemalt selgitaks küsimuste aluseks olevat faktilist olukorda (kohtuotsus, 5.12.2013, Zentralbetriebsrat der gemeinnützigen Salzburger Landeskliniken, C-514/12, EU:C:2013:799, punkt 17). ELTL artiklis 267 sätestatud menetluse raames on Euroopa Kohus nimelt pädev otsustama liidu õigusnormide tõlgenduse üle üksnes nende asjaolude põhjal, mis liikmesriigi kohus on talle esitanud (kohtuotsus, 5.12.2013, Nordecon ja Ramboll Eesti, C-561/12, EU:C:2013:793, punkt 28).
- 57 Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt kehtib kõnealune täpsuse nõue iseäranis konkurentsioiguse valdkonnas, mille tunnuseks on keerulised faktilised ja õiguslikud olukorrad (kohtumäärus, 16.7.2015, Striani jt, C-299/15, ei avaldata, EU:C:2015:519, punkt 25).
- 58 Tuleb rõhutada, et eelotsusetaotluses sisalduv teave ei pea mitte võimaldama Euroopa Kohtul anda tarvilikku vastust, vaid tagama liikmesriikide valitsustele ja teistele huvitatud pooltele võimaluse esitada Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 23 alusel tõhusalt oma seisukohad (kohtuotsus, 27.11.2012, Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, punkt 85).
- 59 Need eelotsusetaotluse sisu suhtes kehtivad nõuded on otsesõnu esitatud Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 94 ning eelotsusetaotluse esitanud kohus peab ELTL artikli 267 alusel koostöö tegemisel olema neist teadlik ja neid rangelt järgima (kohtuotsus, 5.7.2016, Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, punkt 19).
- 60 Käesoleval juhul tuleb aga tõdeda, et eelotsusetaotlus, milles enamasti on viidatud vajadusele arendada konkurentsivõimelist energiaturgu Euroopas, ei sisalda selgitusi põhjuste kohta, miks eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kõnealused õigusnormid võivad rikkuda ELTL artikleid 101 ja 102 koostoimes ELL artikli 4 lõikega 3 ja ELTL artikli 106 lõikega 1.

- 61 Kuna neil asjaoludel puuduvad Euroopa Kohtul vajalikud andmed kuuendale küsimusele tarviliku vastuse andmiseks, siis tuleb jõuda järeldusele, et kuues küsimus on vastuvõetamatu.

Kohtukulud

- 62 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiivi 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54/EÜ, artiklite 9, 10, 13 ja 14, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määruse (EÜ) nr 714/2009 võrkudele juurdepääsu tingimuste kohta piiriüleses elektrikaubanduses ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1228/2003 artikliga 3, Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta määruse (EL) nr 1227/2011 energia hulgimüügituru terviklikkuse ja läbipaistvuse kohta artikli 2 punktiga 3 koostoimes selle määruse põhjendusega 3 ning komisjoni 24. juuli 2015. aasta määruse (EL) 2015/1222, millega kehtestatakse võimsuse jaotamise ja ülekoormuse juhtimise suunised, artikli 1 lõikega 3 ei ole põhikohtuasjas kõne all olevatel asjaoludel vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, millega piiratakse konkreetsel territooriumil elektrienergia edastamise litsentsi omanike arvu.

Allkirjad